

ASPECTE ALE COMPORTAMENTULUI ETIC DIN PERSPECTIVĂ NEUROLOGICĂ

Autor: Viorelia LUNGU
Universitatea Tehnică a Moldovei

Rezumat: *Conduita morală reprezintă o manieră de a ne comporta, presupune acțiunea umană și reglată de conștiința morală, care unește organic faptele psihice cu cele de comportament. Comportamentul etic se bazează pe logică și rațiune, deci pe o procesualitate conștientă. Cercetarile moderne demonstrează că acest tip de comportament este specific modului de funcționare a emisferei stîngi, specializată în procesarea informațiilor logice, raționale, iar emisfera parietală dreaptă din creierul uman are un centru nervos în care toate deciziile cu caracter moral sunt "procesate" printr-o filieră de memorie periferică. Totuși, etica poate fi predată și însușită*

Cuvinte cheie: *comportament etic, conștiință, morală.*

Comportamentul etic este schematic, reprezintă o generalizare și o abstractizare – sau măcar o extrapolare; practic tindem să aplicăm aceeași "soluție etică" diverselor contexte asemanatoare cu care ne confruntăm. Conduita morală este criteriul principal de apreciere a valorii morale a ființei umane. Astfel, comportamentul etic este prezentat și depind de un șir de factori:

- un mijloc de comunicare când este inadecvat, există o cauză. Dar această cauză ține de percepția unui anume student care, de multe ori, este diferită de propria noastră percepție asupra circumstanțelor și cauzelor exterioare. De aceea, o abordare eficientă este posibilă numai în măsura în care noi reușim să înțelegem percepția și sentimentele studentului.
- comportamentul este strâns legat de contextul în care apare. Ca urmare, considerarea tuturor aspectelor contextuale este esențială pentru rezolvarea problemelor legate de comportamente neadecvate.
- un comportament inadecvat manifestat la nivel de grup de studenți, reprezintă un aspect mult mai grav decât un comportament inadecvat manifestat la nivel individual. Manifestarea unui comportament extrem este mult mai posibilă în cadrul unui grup. De aceea, comportamentul inadecvat trebuie abordat cu fiecare individ în cauză.
- fiecare dintre noi se comportă inadecvat și acest lucru ne poate ajuta să înțelegem comportamentul inadecvat al studentului din perspectiva lui. Înțelegerea perspectivei studentului este fundamentală pentru a determina o schimbare comportamentală.
- de multe ori, anumite tipare de comportament sunt reacții /răspunsuri învățate/ însușite din anumite situații concrete. De exemplu, dacă un copil mic dorește ca părinții să-i dea ciocolată, dar aceștia refuză, atunci copilul începe să țipe și să se agite nervos. Dacă țipetele și agitația nervoasă îi aduc ciocolata, atunci copilul învață foarte repede că aceste manifestări îl duc la rezultatul dorit. Un elev de 15 ani deține numeroase astfel de răspunsuri însușite din anumite situații. Ca urmare, pentru acei studenți cu cerințe comportamentale semnificative, progresul și schimbarea se produc lent. Ceea ce s-a învățat în 17 ani este foarte greu de schimbat în câteva luni. Dar „învățul are și dezvăț”, iar acest lucru nu trebuie uitat de cei care simt că orice încercare de a determina un comportament pozitiv pare a fi fără speranță.
- comportamentul studenților nu poate fi controlat. Ceea ce putem face este să determinăm contextul și limitele care promovează un comportament pozitiv și reduc comportamentul inadecvat.
- în sfârșit, fiecare student este unic, cu personalitate proprie și tipar de comportament individualizat. Nu există răspunsuri simple. Dacă ar exista, le-am fi descoperit până acum. Cuvintele lui Peter Sihastrul din secolul al 13-lea „tinerii de azi nu se gândesc la nimeni decât la ei, nu au pic de respect pentru persoanele mai în vârstă,” sunt la fel de actuale și pentru foarte mulți dintre tinerii din zilele noastre.

În esență, aceste comportamente au direct legătură cu nivelul de conștiință morală [2, p.53] al profesionistului în devenire. Conștiința depinde de nivelul dezvoltării personalității, de cultură, moralitate, de atitudinea față de profesie, față de sine ca profesionist sau în devenire. Din aceste motive conștiința diferă la diferite persoane și la diferite niveluri:

1. De cel mai înalt nivel al conștiinței se bucură profesionistul: stoic, principial, curajos, consecvent; el nu se lasă influențat, procedează cum îi dictează conștiința, are curajul să nu se conformeze indicațiilor instanțelor superioare dacă ele contravin legilor.

2. Conștiință cu nivel mediu au specialiștii care „au muștrări de conștiință pentru abaterile de la normele morale, se autojustifică prin raționamente de tipul: acestea au fost indicațiile șefului, așa sunt timpurile, ce rost are să mă opun, toți fac la fel, nu voi mai proceda așa”.

3. Un nivel scăzut al conștiinței au persoanele care: „nu simt nici un fel de remușcări și nici necesitatea de a se justifica, ei procedează cum cer împrejurările pentru a obține un profit sau un succes de moment”.

Asemenea persoane își îndeplinesc datoriile doar în situații de control. Ei admit formalism în organizarea procesului de muncă. Persoanele cu conștiință înaltă se abțin de la acțiuni antisociale, se neliniștesc de insuccesele sau de indisciplina colegilor, caută soluții de înlăturare a cauzelor acestora, stimulează gândirea creativă, înțeleg necazurile și neliniștea celorlalți. Societatea apreciază omul după faptele sale. Conștiința unui profesionist este apreciată, de aceea el nu trebuie să fie indiferent de faptul ce crede lumea despre el, fiindcă aceasta este, în consecință, onoarea, demnitatea, care sunt categorii ale eticii profesionale.

Bazindu-se pe rațiune, comportamentul etic este critic, cântărește, măsoară, compară, tinde să fie normativ, prescriptiv, trasează ”ceea ce ar trebui să fie corect”... Morala reprezintă ansamblul conduitelor care decurg din convingerea interioară a unui individ, conduite care vizează un comportament pozitiv în viziunea subiectului. Se bazează pe intuiție, este o reacție afectivă și vizează în principal coerență și menținerea unității între comportamentul unui individ și sistemul său de valori – ceea ce el consideră a fi corect. A fi moral înseamnă a fi congruent în sens rogersian, a fi sincer sau transparent, unitar.

Atunci când ne referim la nivel de conștiință morală ne referim și la legătura cu aspectul neurologic. Deși comportamentul moral depinde de emisfera stângă specializată în procesarea informațiilor logice, raționale, emisfera parietală dreaptă din creierul uman are un centru nervos în care toate deciziile cu caracter moral sunt ”procesate” printr-o filieră de memorie periferică. Majoritatea neurologilor cu experiență în diagnosticul leziunilor pe creier aveau convingerea că toate elementele legate de comportamentul uman, incluzând atitudini și acțiuni imorale, sunt rezultatul unui ”software” programat în centrul nervoși din creier. Alterarea acestui ”program” schimbă comportamentul omului [1].

Din perspectiva cercetărilor neurobiologice reacția morală ține de funcționarea emisferei drepte, a implicitului, a involuntarului și a procesării imaginii și emoțiilor, este emisfera care stochează memoria procedurală și schemele relaționale. Încălcarea unor imperative morale aruncă individul într-un conflict puternic, dificil de conținut. Totodată, cel ce nu este conștient de nimic, acționează fără să aibă control asupra faptelor sale. Acționează la nivelul instinctelor primare. Suprema inconștientă este faptul de a nu fi conștient de sine.

Afecțiunile apărute în zona frontală a creierului, la doar câțiva centimetri în spatele ochilor [3], modifică deciziile morale ale oamenilor în situații de viață sau moarte, afirmă oamenii de știință. Noile descoperiri reprezintă cea mai directă dovadă că revulsia umană înăscută referitoare la rănirea altor oameni are la bază o parte a anatomiei neurale, una care a evoluat înaintea regiunilor superioare ale creierului responsabile cu analiza și planificarea. Totuși, descoperirile publicate în revista ”Nature” confirmă rolul central al zonei afectate [3]. Studii anterioare au arătat că această zonă este activă în timpul luării deciziilor morale și că afecțiunile sale și ale zonelor învecinate cauzate de demență severă influențează judecata morală. Noul studiu demonstrează că o judecată bazată pe un anumit tip de emoție este alterată atunci când zona respectivă nu funcționează. În circumstanțe extreme persoanele care prezintă acest tip de afecțiune vor merge pînă la a sufoca un nou-născut dacă acest lucru ar salva mai multe vieți. [4]

Cercetătorii, de la Universitatea din Iowa, au cerut persoanelor afectate să rezolve dileme morale [4]. Toate grupurile au respins ideea de a răni oameni în situații care nu implicau salvarea unei vieți în detrimentul alteia.

Zona ventromedială este o primitivă parte a cortexului care pare să se fi dezvoltat pentru a ajuta oamenii să realizeze interacții sociale. Această zonă are legături cu alte regiuni mai adânci, subconștiente ca miezul creierului, care transmit senzații fizice de atracție sau disconfort; și amigdala, o acumulare de țesut neural care înregistrează amenințări, sociale sau nu. Această zonă, atunci când funcționează, produce emoții sociale cum sunt jena, vina și compasiunea, care sunt critice în ghidarea comportamentului social. [4]

O altă abordare este că comportamentul etic trebuie disociat de mentalitate, un comportament etic îndelung exersat poate duce la schimbarea mentalității, asta numai în cazul când mai mulți indivizi desfășoară același comportament etic. Exersînd un anumit comportament etic individul reușește să-și conserve habitatul, izbîndind totodată să-și asigure supraviețuirea socială.

Comportamentul etic este schematic, reprezintă o generalizare și o abstractizare – sau o extrapolare. Practic tindem să aplicăm aceeași ”soluție etică” diverselor contexte asemănătoare cu care ne confruntăm. Etica poate fi predată și însușită, ține de o procedură, chiar de o ”recomandare tehnică”. Reacția morală presupune un subiect suficient de matur și de integrat încît acesta să își fi dezvoltat un set de convingeri, o filosofie de viață și chiar o perspectivă metafizică, presupune un subiect care manifestă un mare grad de autonomie, care se cunoaște și se asumă destul de bine pe sine.

Comportamentul moral al nostru reprezintă rezultanta unui proces care implică educație. Reacția morală reprezintă modul în care un individ aume a interiorizat și integrat relația cu ”experiențele bune” și cu ”experiențele rele” de-a lungul unei istorii particulare. Dacă totuși un altul încearcă să își însușească un model moral, acest proces nu poate fi decât inautentic și generator de conflict pentru subiectul gazdă. [3]

Educația comportamentului etic vizează să ofere personalității puncte de reper care il va ajuta să se orienteze într-o lume plină de incertitudini.

Bibliografie:

1. *Comportamentul etic, o problema neurologica?* www.ziare.com/.../comportamentul-etico-problema-neurologica;
2. Lungu V., *Etica profesională. Suport de curs*. Chișinău: CEP USM 2011;
3. Popescu V., *Etica între spontaneitate și planificare*, www.psihogeneza.ro/?p=76;
4. www.intrebare.ro/Afectiunile_creierului_influenteaza_comportamentul_moral.html;